

Article History

Received / Geliş
10.10.2018

Accepted / Kabul
20.12.2018

Available Online / Yayınlanma
20.12.2018

THE REFLECTION OF THE RESULTS OF THE MIGRATION ON CHILDREN TO STATISTICS AND THE PLACE OF THE LITERATURE

**GÖÇLERİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDE OLUŞTURDUĞU SONUÇLARIN
İSTATİSTİKLERE YANSIMASI VE LİTERATÜRDEKİ YERİ¹**

Bahar ÇOLAK²
İlknur KAHRİMAN³

Abstract

Migration is a phenomenon that deeply affects societies no matter what the cause, and has always led to important social changes. No doubt, the most affected group is children. Children's lives can change completely due to migration and children can face many dangers. This study was designed to draw attention to the children affected by the migration, to discuss the consequences of migration on children, and to reflect on the literature of our country. In this context, data of organizations such as United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) and United Nations Children's Fund (UNICEF) have been included and their reports have been examined. According to the reports; In the last five years in Turkey, migrant and refugee children who have been exposed to horrific human rights abuses in the effort to reach Europe; deprived of the right to education, problems experienced in education, the problems of the children of immigration, child labor, infectious diseases, child deaths, substance abuse, early marriages, child brides, conflict, crime, such as the occurrence of issues such as working themes have been identified. It was concluded that the effects of migration on children were quite threatening and alarming. Many disciplines have responsibilities in this regard. Among these disciplines, nurses have important roles in protecting the health of immigrant children. Therefore, the effects of migration on children should be determined and appropriate initiatives should be made.

Keywords: Migration, Child, Child Health, Effects of Migration, Migration and Child, Child Migrants.

Özet

Göç, sebebi ne olursa olsun toplumları derinden etkileyen bir olgudur ve her zaman önemli toplumsal değişimlere neden olmuştur. Hiç şüphesiz ki bu değişimlerden en çok etkilenen grup ise çocuklardır. Göç nedeniyle çocukların yaşamları tamamen değişebilmekte ve çocuklar birçok tehlike ile karşılaşabilmektedir. Bu çalışma, göçten etkilenen çocuklara dikkat çekmek amacıyla tasarlanmış olup, göçün çocuklar üzerindeki sonuçlarının istatistiklerle tartışılmasını ve ülkemiz literatürüne nasıl yansıdığını içermektedir. Bu doğrultuda, çalışmada Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi örgütlerin verilerine yer verilmiş ve raporları incelenmiştir. İncelenen raporlara göre; Avrupa'ya ulaşma çabası içindeki göçmen ve mülteci çocukların dehşet verici insan hakları ihlallerine maruz kaldığı, ülkemizde son beş yılda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde ise göçten etkilenen çocukların; eğitim hakkından yoksun kalma, eğitimde yaşanan sıkıntılar, göçle gelen çocukların kayıp nesil sorununu oluşturduğu, çocuk işçiliği, bulaşıcı hastalıklar, çocuk ölümleri, madde bağımlılığı, erken yaşta evlilikler, çocuk gelinler, çatışma, suça yönelme gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaları gibi çalışma temaları tespit edilmiştir. Göçün çocuklar üzerindeki etkilerinin oldukça tehditkâr olduğu ve alarm verici bir durumda olduğu sonucuna varılmıştır. Birçok disipline bu konuda sorumluluklar düşmektedir. Bu disiplinler arasında hemşirelerin de göçmen çocukların sağlığını korumada önemli rolleri bulunmaktadır. Dolayısıyla göçün çocuklar üzerindeki etkileri belirlenmeli ve uygun girişimler yapılmalıdır. Anahtar Kelimeler: Göç, Çocuk, Çocuk Sağlığı, Göçün Etkileri, Göç ve Çocuk, Çocuk Göçmenler.

¹ Bu makale 27-28 Eylül 2018 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Göç ve İletişim Kongresi (IMCC 2018)'nde "Göçlerin Çocuklar Üzerinde Oluşturduğu Sonuçların İstatistiklere Yansımaları ve Literatürdeki Yeri" başlığıyla sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, b.colak9367@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0850-9114>.

³ Dr. Öğretim Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, ilknurkahrman@hotmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6968-9446>.

Giriş

Göç olgusu, insanların varoluşundan beri süregelen bir durumdur. Geçmiş yıllardan beri var olan ve günümüzdeki küreselleşme, savaş vb. faktörlerden dolayı hala devam etmekte olan göç hareketleri, son zamanlarda aşırı bir hız almış ve daha önce görülmemiş seviyelere ulaşmıştır (Geçkil, 2018: 133). İnsanları göç etmeye zorlayan birçok neden bulunmakla birlikte; sebebi ne olursa olsun göç, insanları ve toplumları derinden etkileyen bir olaydır. Bireyler, içinde buldukları yaşamdan, bambaşka bir yaşama adım atmaları sonucunda geçici veya kalıcı sorunlar yaşayabilmektedir (Özdemir ve Budak, 2017: 213). Hiç şüphesiz ki bu derin etkilerden en çok zarar gören gruplardan biri çocuklardır. Çocukların en çok zarar gören grup olması, onların henüz büyüme ve gelişmelerini tamamlamamış olmaları, ailelerine bağımlı olmaları ve kendilerini korumada ve savunmada yeterli olmamalarıdır (Aydın vd. 2017: 8). Ayrıca çocukların göç etmeye karar vermemiş olmaları dolayısıyla hiçbir şeyden haberleri olmadan ve çoğu zaman kendi başlarına yollara düşmeleri, onların göçün en acımasız davrandığı bireyler olmasına neden olmaktadır (Özdemir ve Budak, 2017: 213). Bu gibi nedenlerden dolayı çocukların yaşamları tamamen değişebilmekte ve çocuklar birçok tehlike ile karşılaşabilmektedir. Özellikle de yanlarında aileleri, yakınları gibi bir yetişkin olmadan yollara düşen çocuklar; ihmal, istismar, insan ticareti gibi farklı korkunç olaylara daha da savunmasızlardır (Yılmaz, 2015: 476). Göç sırasında çeşitli sorunlarla karşılaşan bu çocuklar, göç sonrasında da birçok sorun ile karşılaşmaktadır. Farklı kültüre alışamama, dışlanma, hijyen eksikliği, yetersiz beslenme, ruhsal rahatsızlıklar, bedensel ve zihinsel gelişim geriliği, güvensiz ortamlarda bulunma, suça karışma, çocuk işçiliği, adölesan evlilik ve gebelikler gibi sorunlar bunlardan sadece birkaçıdır (Baş vd., 2017: 1686). Oysaki Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde "Her şartta öncelikle çocuğun yararının düşünülmesine", 22. Maddesi "mülteci kavramına" yaptığı vurgularla göç eden ve mülteci olmuş çocukların hakkına dikkat çeker. Ne yazık ki göç eden bu çocukların bu haklardan yoksun olduğu görülmektedir. Ayrıca "İnsan Hakları Sözleşmesi'nde geçen "yaşam hakkı" da ihlal edilmiş olmaktadır (Aydın, vd. 2017: 10).

UNİCEF'in 2016 açıklamalarına bakıldığında, dünya nüfusunun üçte birini çocukların oluşturduğu ve mültecilerin ise yarısını çocukların oluşturduğu görülmektedir. Bu veriler problemin önemini ve ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNİCEF), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çocuk haklarının korunması ve çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak için görevlendirilmiş bir kurumdur. UNİCEF'in beş küresel önceliği bulunmaktadır. Bunlar; kız çocuklarının eğitimi, erken çocukluk gelişimi, bağışıklama, HIV/AIDS ile mücadele ve çocukların şiddet, istismar ve ayrımcılıktan korunmasıdır (Törüner ve Büyükgönenç, 2017: 15). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) mültecilerin haklarını ve refahını savunmak, onların, diğer bir devlette güvenli bir şekilde barınma ve gönüllü olarak eve dönebilme haklarını korumak için mücadele verir. Ayrıca UNHCR, mültecilere başka bir ülkeye yerleşmekte veya ülkelerine dönmekte yardım ederek, onların kötü durumlarına kalıcı bir çözüm yolları sunmaktadır (UNHCR, 2018). Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada, göçlerin çocuklar üzerindeki etkilerine dikkat çekmek amaçlanmış olup, bu iki kurumun istatistik, veri ve açıklamalarına yer verilmiş ayrıca UNHCR'nin verilerine göre en fazla mülteci ağırlayan ülke olan Türkiye'de, göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

2.YÖNTEM

Bu çalışma, göçten etkilenen çocuklara dikkat çekmek amacıyla derleme modelinde tasarlanmış olup, göçün çocuklar üzerindeki sonuçlarının istatistiklerle tartışılmasını ve ülkemiz literatürüne nasıl yansıdığını içermektedir. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) göçmen çocuklar ile ilgili veri ve istatistiklerine yer verilmiştir. Ardından Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği'ne göre; en fazla mülteci barındıran ülke olan Türkiye'de, göçmen çocuklarla ilgili son beş yılda konuyla ilgili yapılmış olan çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışmanın örneklem grubunu çocuklar oluşturmaktadır. Çalışmalar taranırken "Google Akademik" tarama sistemi kullanılmıştır. "Göçmen çocuk, mülteci çocuk, sığınmacı çocuk, göç ve çocuk, göçün etkileri" gibi anahtar kelimeler ile arama yapılmış olup, göçmen çocukları konu alan çalışmalar incelenmiştir. Bu kriterlere uygun olan 2014-2018 yılları arasında yapılmış, 47 adet çalışma değerlendirme kapsamına alınmıştır. Sadece erişilebilen çalışmalara yer verilmesi ise çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

3.BULGULAR

Çalışmanın bu kısmı iki bölüme ayrılarak; ilk kısımda göçmen çocuklar ile ilgili veri ve istatistiklere, ikinci kısımda ise Türkiye'de göçmen çocuklar ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

3.1.Göçmen Çocuklar İle İlgili Veri ve İstatistikler

Çalışmanın bu kısmında ilk olarak göçmen çocuklarla ilgili UNICEF VE UNHCR'nin açıklama ve raporlarından elde edilen veri ve istatistikler sunulmuştur. Bu bilgiler arasında göçmen çocuk sayıları, tek başına göç etmek zorunda kalan çocuk sayıları, göçmen çocukların göç yollarında ve göç sonrasında karşılaştıkları sorunlar, göçmen çocuk ölümleri gibi bilgiler yer almaktadır.

Tablo.1 UNHCR'NİN açıklama ve raporlarına göre dünyada göç etmek zorunda kalan insan sayısı

2017 yılı sonu itibarıyla dünyada,		
68,5 milyon insan zorla yerinden olmuştur	Mültecilerin sayısı 25,4 milyon olmuştur	3,1 milyon Sığınmacı bulunmaktadır

Kaynak: www.unhcr.org.tr

Tablo 2. UNICEF açıklama ve raporlarına göre göçmen çocukların karşılaştıkları sorunlar ve çocukların ölüm istatistikleri

Göçmen Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar ve Göçün Sonuçları	
<p>➤ Göç ederken çocuklar boğulma, istismar, insan ticareti gibi sorunlarla karşılaşmaktadır.</p> <p>➤ Avrupa'nın bazı bölgelerinde aşırı soğuk ve fırtınalı hava koşullarının olması çocukların ciddi solunum yolu hastalıklarına yakalanmasına ve hipotermiden dolayı yaşamlarını yitirmesine neden olmaktadır.</p> <p>➤ Göçmen çocukların Sahra altı Afrika - Libya yolunu izleyerek İtalya'ya ulaşmaya çalışmaları sırasında yaşadığı sorunların araştırıldığı araştırmada çocukların dörtte üçünün göçleri sırasında yetişkinler tarafından şiddet, istismar, taciz vb. olaylara uğradıkları belirlenmiştir.</p>	<p>➤ Göç eden çocuklar, beslenme yetersizliği ve sanitasyon eksikliği gibi durumlara maruz kaldığı için çeşitli hastalıklar ve özellikle bulaşıcı hastalık tehdidi ile karşı karşıyadır.</p> <p>➤ Hayatta kalmayı başararak farklı bir ülkeye gidebilen çocuklar ise gittikleri bölgelerde istenmemekte ve düşmanlık ve ayrımcılık gibi durumlarla karşılaşmaktadır.</p> <p>➤ Araştırma çerçevesinde görüşülen kişilerin göçleri sırasında en az 4. 579 kişinin hayatını kaybettiği ve bu kişilerin 700'ünün ise çocuk olduğu tahmin edilmektedir.</p>

➤ UNICEF'in tahminleri 2017 yılında Kuzey Afrika'dan İtalya'ya giderken 150'nin üzerinde çocuğun yaşamını yitirdiğini bildirmektedir. Fakat çocukların çoğunun yanında kimse olmadığı için bu sayılar sadece bildirilebilen sayılardır.	➤ Çoğunluğunu Irak, Suriye ve Afganistan kökenli çocukların oluşturduğu tahmini olarak 23.700 çocuğun Yunanistan ve Balkanlar'da kaldığı ve soğuk hava koşullarına uymayan yerlerde yaşadıkları bilinmektedir.
➤ 2016 Kasım- 2017 Ocak ayları arasında en az 1354 çocuğun göç ederken boğularak hayatını kaybettiği ve bu verilerin, 2015-2016 dönemine göre neredeyse 13 kat daha fazla olduğu bildirilmiştir.	➤ 2017 yılının son üç ayında Akdeniz'de yaklaşık 190 çocuğun öldüğü ve bu sayının rekor düzeylere ulaşmakta olduğu bildirilmiştir.
➤ Tüm dünyada insan ticareti-kaçakçılığı mağdurlarının yaklaşık yüzde 28'ini çocuklar oluşturmaktadır.	➤ UNICEF Yunanistan, Bulgaristan, Macaristan ve Batı Balkan ülkelerinde mahsur kalan 24.600'ü çocuk olmak üzere yaklaşık 75.000 mülteci ve göçmenin ağır psikolojik sorunlar yaşayabileceğine dikkat çekmiştir.

Kaynak: unicef.org.tr

Tablo 3. UNICEF açıklama ve raporlarına göre bilinen göçmen çocuk sayıları

➤ UNICEF'in 2018 yılı açıklamasına göre; savaşlar nedeniyle evlerinden ayrılan ve göç etmek zorunda kalan çocuk sayısının 30 milyon olduğu ve bu sayının 2. Dünya Savaşı'nda yaşanan göç olayından bu yana görülen en yüksek düzey olduğu bildirilmiştir.	➤ Yanlarında ailesi olmadan kendi başına göç etmek zorunda kalan çocukların sayısı; ➤ 2010 ve 2011 yıllarında 66.000 iken ➤ 2015 ve 2016 yıllarında yaklaşık 300.000 olduğu belirtilmiştir.
➤ 2015-2016 yıllarında ABD-Meksika sınırında tek başına göç etmeye çalışan 100.000 çocuk ile karşılaşmıştır.	➤ 2016 'da tek başına İtalya'ya 25.800 çocuk gitmişken, 2017'nin ilk ayında bu çocukların sayısının 28.200 olduğu belirlenmiştir.
➤ 2015-2016 yıllarında yanlarında kimsesi bulunmayan 170.000 çocuk Avrupa'ya iltica başvurusunda bulunduğu bildirilmiştir.	➤ İtalya'ya ulaşan bu çocukların en fazla Nijerya Eritre, Gambiya ve Mısır'dan geldikleri bilinmektedir ve bu çocukların çoğunluğu da 15-17 yaş arasında olmakla birlikte içlerinde daha küçük çocuklar ve kız çocukları da bulunmaktadır.
➤ Sahra Güneyi Afrika ile Orta Amerika ve Karayipler, sırasıyla yüzde 64 ve yüzde 62 olmak üzere tespit edilen insan ticareti mağdurları arasında çocukların en yüksek oranlara ulaştığı bölgelerdir.	➤ Bilinen tüm bu sayıların sadece ulaşılabilen çocukların sayısı olduğuna da dikkat çekilerek bu sayıların çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Kaynak: unicef.org.tr

Tablo 4. UNHCR göçmen çocukların okula gitme durumları

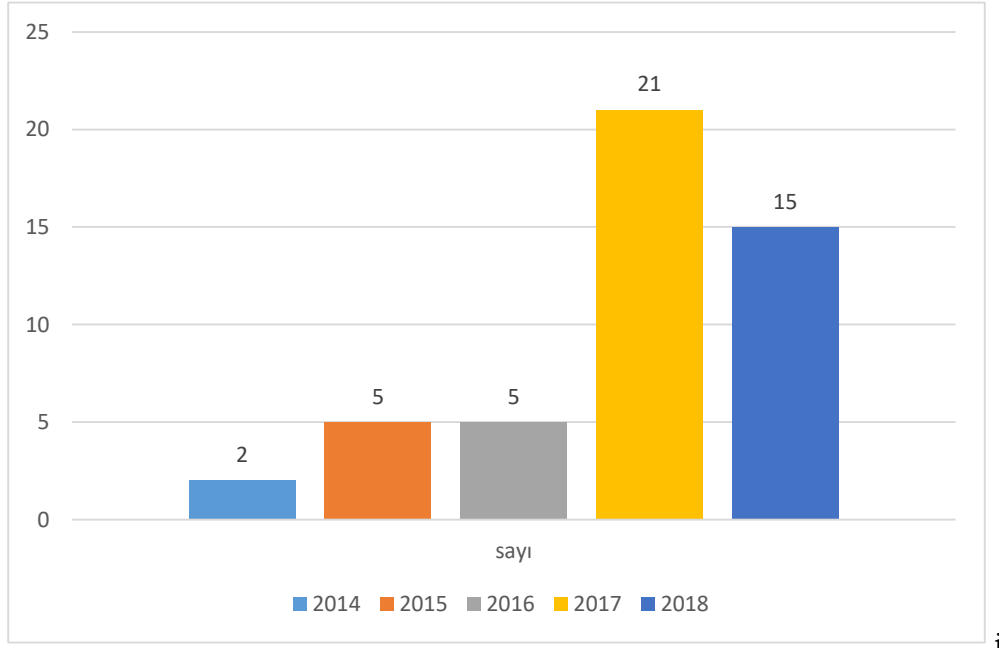
2017'nin sonu itibarıyla dünyada toplam 25,4 milyon mülteci olduğu ve bu kişilerin 19,9 milyonunun çocuk olduğu belirtilmiştir.	Sadece % 23'ünün ortaöğretime gittiği belirtilmektedir.
Türkiye'de mülteci çocukların yalnızca %61'inin ilkokula gidebildiği belirtilmiştir.	İlkokula giden mülteci çocukların neredeyse üçte ikisi ortaöğretime devam edemediği belirtilmiştir.

Kaynak: unhcr.org.tr

3.2. Türkiye'de Göçmen Çocuklar İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

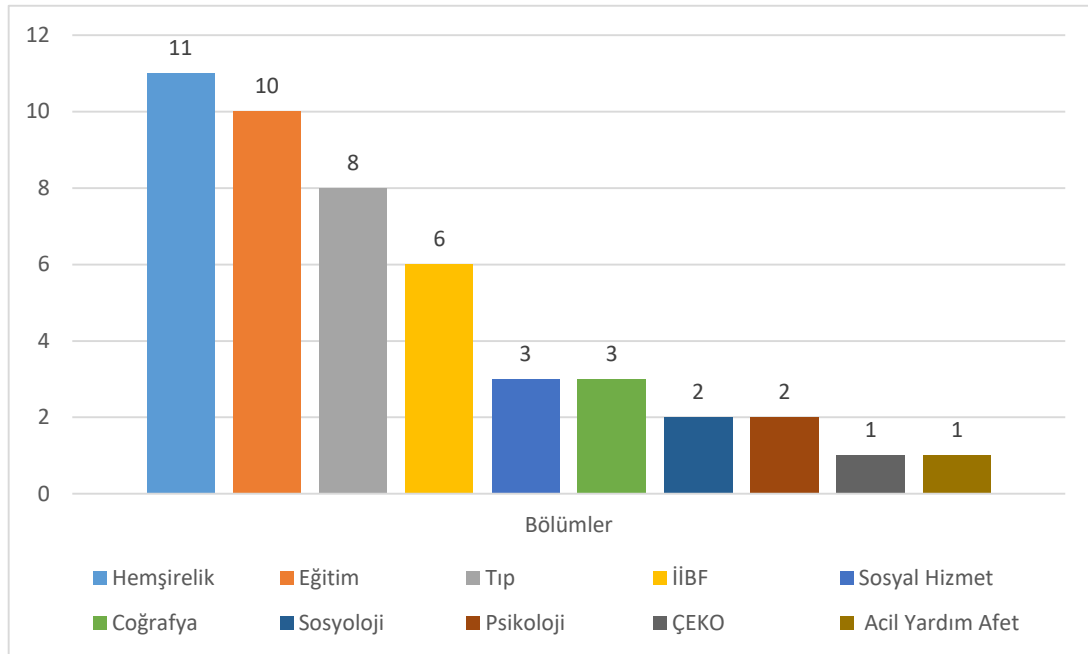
Türkiye'de göçmen çocuklarla ilgili son 5 yılda yapılmış olan çalışmalar tarandığında 2014-2018 yılları arasında toplamda 47 tane çalışmaya erişilmiştir. Bu çalışmalarda; göçmen çocukların nasıl ele alındığı, göçün çocuklar üzerindeki etkilerinin neler olduğu özetlenmiştir.

Tablo 5. Yıllara göre göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışma sayısı

Yıllara göre göçmen çocuklar ile ilgili yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, 2014 yılına ait 2 çalışma, 2015 yılına ait 4 çalışma, 2016 yılına ait 5 çalışma, 2017 yılına ait 21 çalışma ve 2018 yılına ait 15 çalışma tespit edilmiştir. Bu sayılara bakıldığında göçmen çocuklarla ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre arttığı görülmektedir. Göçmen çocukların yaşadıkları sorunların bitmemesi ve her geçen yıl göçmen çocuk sayısının artması literatüre yansımış ve konuya verilen önemin bilim dünyasına da yansıdığı saptanmıştır.

Tablo 6. Göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışmaların bölümlere göre dağılımı

Göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışmaların bölümlere göre dağılımı incelendiğinde; 11 çalışma hemşirelik, 10 çalışma eğitim, 8 çalışma tıp, 6 çalışma iktisadi ve idari bilimler, 3 çalışma sosyal hizmet, 3 çalışma coğrafya, 2 çalışma psikoloji, 2 çalışma sosyoloji, 1 çalışma acil yardım ve afet ve 1 çalışma ise çalışma ekonomisi bölümünden yapılmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında göçmen çocuk sorununun birçok bölüm tarafından ele alındığı görülmektedir.

Tablo 7. Göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışmaların temaları

YAZAR ADI	TEMA	YAZAR ADI	TEMA
Gür vd., 2018	Göçmen Aileler ve Çocuklar	Çelik ve Özpınar, 2017	Göç-Çocuk Sağlığı
Aktın, 2018	Sığınmacı Çocuklar	Gencer, 2017	Göç Eğitim Sorunu
Kıran vd., 2018	Göçmen Çocuk-Eğitim	Kireçdağ, 2017	Mülteci Çocuk İşçi
Çeri ve Özer, 2018	Duygusal-Davranışsal Sorunlar	Barış ve Boztilki, 2017	Refakatsiz Göçmen Çocuklar
Karasu, 2018	Sığınmacı- Güvenlik Riski	Petekaya vd., 2017	Çocuk Sağlığı-Göç
Çiftçi vd., 2018	Göçmenler-Erken Yaş Gebelikler	Küçük ve Çoban, 2017	Suriyeli Mülteci Çocuklar
Kaya ve Hiçdurmaz, 2018	Ergen Ruh Sağlığı	Nasıroğlu, 2017	Göçmen Çocuk-İhmal-İstismar
Kara ve Nazik, 2018	Göç-Kadın ve Çocuk Sağlığı	Levent ve Çayak, 2017	Suriyeli Öğrenciler
Geçkil, 2018	Göç-Aile-Çocuk	Özdemir, 2017	Göçmen Çocuklar
Lordoğlu ve Aslan, 2018	Mülteci Çocuk İşçiler	Tunç ve Doksöz, 2017	Göçmen Çocuk Adaptasyon
Karataş ve Erdemir, 2018	Göçmen Çocuk Hemşirelik Bakımı	Harunoğulları ve Polat, 2017	Göçmen Çocuklar
Moralı, 2018	Dil Sorunu	Harunoğulları, 2016	Sığınmacı Çocuk İşçiler
Erten ve Seviğ, 2018	Benlik Saygısı	Uzun ve Bütün, 2016	Göç-Eğitim
Çeri vd., 2018	Psikiyatrik Bulgular	Sakız, 2016	Göç-Eğitim
Aydın vd., 2017	Göç Çocuk Sağlığı	Bahadır ve Uçku, 2016	Suriyeli Çocuk Çalışma Durumu
Kağnıcı, 2017	Kültürel Uyum	Yavuz ve Mızrak, 2016	Göç-Eğitim
Düzakaya ve Yazıcı, 2017	Suriyeli Çocuk ve Gençler	Akıllı ve Dirikoç, 2015	Göç Çocukları
Akpınar, 2017	Mülteci Çocuklar-Sorunlar	Şeker ve Aslan, 2015	Eğitim
Geçkil vd. 2017	Göç - Çocuk Ruh Sağlığı	Çakırer Özservet, 2015	Şehre Uyum ve Eğitim
Özdemir ve Budak, 2017	Göç Çocuk Ruh Sağlığı	Ekici, 2015	Eğitim
Sağlam ve Kanbur, 2017	Mülteci Çocuk-Öğretmen	Yılmaz, 2015	Çocuk Göçmenler-Sığınmacı Aileler
Nacar ve Özer, 2017	Göç-Çocuk Sağlığı	Topçuoğlu, 2014	Sorunlar
Baş vd., 2017	Göç Eden Aile ve Çocuk	Şahin, 2014	Psikolojik Sağlık-Göç
Aydoğan ve Metintaş, 2017	Göç-Sağlığa Etkileri		

Göçmen çocuklarla ilgili yapılmış çalışmaların ele aldığı konulara bakıldığında mülteci çocuklar ve sorunları, refakatsiz göçmen çocuklar, psikolojik sorunlar, uyum sorunları, sağlık sorunları, eğitim sorunları gibi çeşitli konuların yer aldığı görülmektedir.

Tablo 8. Yapılan çalışmalara göre göçün çocuklar üzerindeki etkileri

Göçün Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Özetlendiği Başlıklar;		
Bulaşıcı Hastalıklar	Okuma Yazma Sorunları	Sosyalleşeme-İçe Kapanma
Beslenme Yetersizliği	Uyum Güçlükleri	Suçta Karışma
Psikolojik Sorunlar	Arkadaş Edinememe	Güvende Hissetmeyen Çocuklar
Çocuk İşçiliği	Adölesan Gelinler ve Gebelikler	İki Kültür Arasında Kalan Sorunlu Çocuklar
Madde Bağımlılığı	Para Karşılığı Çocukların Evlendirilmesi	Kayıp Nesil
Eğitimden Mahrum Çocuklar	Bulunduğu Çevreye Alışamama	Ölüm

Türkiye’de göçün çocuklar üzerinde etkilerini ele alan çalışmalar incelenerek; Tablo 8.’de belirtilen şekilde konu başlıkları özetlenmiştir. Bu doğrultuda, göç olayının çocuklar üzerindeki etkilerine bakıldığında; çalışmaların çoğunda, sağlık sorunları ve ekonomik sorunlar başta gelmektedir. Göç etme esnasında yetersiz sağlık koşulları ya da göç ettikten sonraki uygun olmayan yaşam koşullarında hijyen ve sanitasyon eksikliğinin yaşanması sebebiyle çocuklar bulaşıcı hastalık riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Sadece hijyen ve sanitasyondan değil aynı zamanda yeterli düzeyde ve sağlıklı beslenemeyen bu çocuklar, ileri derecede beslenme sorunları da yaşamaktadır.

Göç sırasında ya da sonrasında göçmen çocukların yaşadığı bir diğer problem ise istismar, insan ticareti gibi sorunlardır. Göçmen çocuklar, buldukları çatışma ortamlarından daha iyi yaşam koşullarına ulaşmaya çalışırken, insan tacirlerinin eline düşmekte ve bu insanlar tarafından taciz, tecavüz, fuhşa zorlanmaktadır.

Günümüzde insanları göç etmeye iten en büyük neden savaş ve çatışmaların yaşanması olarak belirtilmektedir. Yaşanan kaos ortamından kaçan, çoğu zaman paralarını veya başka herhangi bir eşyalarını yanlarında götüremeyen bu insanlar, gittikleri ülkelerde ekonomik sıkıntılar yaşamaktadır. Ebeveynlerin işsizliği veya hane halkının kalabalık olmasından dolayı ne yazık ki çocuklarda iş hayatına atılmak zorunda kalmakta ve eğitimden yoksun çocuklar ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda göç beraberinde çocuk işçiliği gibi sorunları da getirmiş olmaktadır. TÜİK 2012 çocuk iş gücü anketine göre 292 bin çocuk çalışmakta, ILO’ya (2016) göre ise dünyada 120 milyon çocuk çalışmaktadır. Dünyadaki çocuk işçiliğinin tüm sebebini göç olayları oluşturmasa da çoğunluğu göçten kaynaklanmaktadır. Çalışmak ve eve para getirmek zorunda olan çocukların uygunsuz işlerde çalışması da savunmasız olan bu çocukları derinden etkilemektedir. Sokağa itilen bu çocuklar bedenlerinin taşıyamayacağı yük altında çalışmakta ve çocuk iş cinayetleriyle sonuçlanmaktadır. Ayrıca bu çocukların sokakta madde bağımlılığı gibi alışkanlıklara bulaşma riskleri de yüksektir.

Okula gitme imkânı bulan göçmen çocuklar ise okulda dil, kültür ve uyum problemleri yaşamaktadır. Sadece bu çocuklar değil bu çocuklara eğitim veren öğretmenlerin de zor durumda kaldığı nasıl iletişim kuracaklarını bilmemeleri gibi nedenlerden dolayı eğitim hayatın da birçok sorunun yaşandığı literatürde bildirilmektedir.

Ekonomik sıkıntı yaşayan göçmen ailelerden bir kısmı, kız çocuklarını erken yaşta evlendirmeyi de kendilerine bir çözüm yolu olarak görmektedir. Hane halkının fazla olmasından dolayı kız çocukları evlendirilmektedir. Ayrıca para karşılığında da kız çocuklarını evlendiren aileler bulunmaktadır. Bu da literatüre çocuk gelinler ve adölesan gebelikler olarak yansımaktadır.

Herhangi bir sağlık sıkıntısı ya da ekonomik sıkıntı yaşamayan göçmen çocukların da karşılaştıkları birçok sorun literatürde yer almaktadır. Farklı bir kültürden gelen bu çocuklar dil problemleri, kültür farklılıkları gibi nedenlerden dolayı arkadaş edineme sosyal hayattan kopma gibi sorunlar yaşamaktadır. Literatür göçmen

çocukların ne koşullarda olursa olsun kendilerinin güvende hissetmediklerini belirtmektedir.

Göçmen çocuklarla ilgili literatürde karşımıza çıkan bir diğer sorun ise kayıp nesil çocuklardır. Bu çocuklar farklı ülkeden gelmiş ailelerin, göç ettikleri ülkede yapmış oldukları doğumdan olan çocuklardır. Bu çocuklar ne geldikleri ülkenin vatandaşı konumuna girmekte ne de buldukları ülkenin vatandaşı olabilmektedir. Literatürde bu şekilde olan 1,6 milyon kayıp nesil çocuktan bahsedilmektedir.

Sonuç olarak tüm bu olumsuz etmenler çocukların psikolojini bozmakta ve ciddi ruhsal sorunlara yol açmaktadır. Ruhsal problemler yaşayan çocuklar suça karışma, şiddet gibi olumsuz davranışların etkisine kapılarak buldukları ülke içinde de istenmeyen kişiler olarak görülmektedir.

SONUÇ

Yapılan bu çalışmada, UNİCEF ve UNHCR'nin açıklama ve raporları ile ülkemizde yapılan çalışmalar arasında benzerlikler olduğu ve birbirleriyle örtüşükleri görülmektedir. UNICEF'in verilerinde ve yapılan çalışmalarda, göçmen çocukların yaşam koşullarının ne denli ağır olduğu görülmektedir. Göçmen çocukların, özellikle ihmal ve istismar ile başlarının büyük belada olduğu tespit edilmiştir. Dünyada ve ülkemizde yapılan girişimlere rağmen göçmen çocukların yaşadıkları sıkıntılar hala çözümlenememiştir.

Mültecileri barındıran ülke olarak, ilk sırada yer alan Türkiye için, talihsiz göçmen çocukların dramı ile karşılaşma olasılığı ise çok daha büyüktür. Göçmen çocuklar sadece Türkiye'nin değil, tüm dünyanın sorunudur. Bu nedenle tüm toplumlar elini bu taşın altına koymalı ve göçmen insanların sorunlarına çareler bulmalıdır.

Göçmen çocuklarla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde son zamanlarda bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmaların arttığı saptanmış ve konunun ciddiyetinin bilim dünyasına da yansıdığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar bölümlere göre incelendiğinde; Hemşirelik, tıp, eğitim bilimleri gibi bölümlerin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

İncelenen çalışmalara bakıldığında göçmen çocukların; eğitim, sağlık, toplumsal ve ekonomik sorunlar, erken yaş evlilik, çocuk işçilik gibi sorunlarının olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda aşağıda bu konularla ilgili öneriler sunulmuştur.

ÖNERİLER

- UNİCEF, UNHCR gibi kurumların göçmen çocuklar için yaptıkları projeler daha da hız kazanmalı ve artarak devam etmelidir.
- Göçmen çocukların yaşadıkları sorunlar belirlenmeli ve uygun girişimler yapılmalıdır.
- Yapılan bu çalışmada literatür incelendiğinde, hemşirelik, tıp ve eğitim bilimleri başta olmak üzere birçok disiplinin bu konuda çalışmalar yaptığı görülmüştür. Bu disiplinler bir araya gelerek multidisipliner projelerle göçmen çocuk ve ailelere çözüm yolları bularak yardımcı olabilirler.
- Göçmen ailelerin kişisel gelişimi ve çocuk gelişimi hakkında bilgileri yetersizdir. Çocuk bakımında, bu ailelerin eksikliklerinin, yanlış tutum ve inançlarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Göçmen ailelerin, kendi ülkelerine döndükleri zamanda, doğru çocuk yetiştirme tutumlarını bilerek, bu alışkanlığı kendi ülkelerinde de devam ettirmeleri sağlanmalıdır.
- Göçmen aile ve çocuklar için, onların dezavantajlı grup olmalarını azaltabilecek, toplumla uyumlarını sağlayacak kurslar, sosyal aktiviteler

düzenlenebilir. Göçmen çocuklara bir yetişkine yüklenecek ağır sorumluluklar verilmemeli, çocukluklarını yaşamalarına imkân verilmelidir.

- Çocuk işçiliğini önlemek için göçmen ailelere iş imkânı sağlanmalıdır. Göçmen çocukların elleri mendil değil kalem tutmalı, bu çocuklar sokaklarda değil okul sınırlarında görülmelidir.
- Göçmen çocukların sosyal kaygısını azaltmak için toplumdaki diğer çocuklarla kaynaşmaları sağlanmalıdır.
- Göçmenlere ev sahipliği yapan Türkiye'deki insanlar, göçmenlere karşı hoşgörüle davranmalı, onların kültürlerine saygı duymalı, aynı şekilde göçle gelen insanların da göç ettikleri yerdeki insanların kültürüne saygı duymalıdır. Bu doğrultuda topluma da eğitimler düzenlenmelidir.
- Göçle gelen farklı kültürlere karşı, ülke kültürünün kayıp edilmemesine de önem verilmelidir. Kültürlerin kaynaşmasının olumlu etkileri bulunmaktadır. Fakat Türk kültürünün yozlaşmamasına dikkat edilmelidir.
- Göçmen çocuklara yardım etmek sadece devletlerin değil milletlerin de görevi ve tüm toplumun sorunudur. Bu nedenle toplumdaki insanlarda sokakta görmüş oldukları göçmen çocukları görmezden gelmemeli bir çözüm yolu aramalıdır.

KAYNAKLAR

- Akıllı, H. ve Dirikoç, A. (2015). Uydu Kent Nevşehir'de Göç Çocukları. İDEALKENT 17, ss. 252-269.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 3(3): 16-29.
- Aktın, K. (2018). Sığınmacı Çocukların Mutluluk Temalı Resimlerinden Yansımalar. Elementary Education Online, 17(3):1524-1547.
- Aydın, D., Şahin, N. ve Akay, B. (2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi, 7(1):8-14 doi:10.5222/buchd.2017.008.
- Aydoğan S, Metintas S. (2017). Türkiye'ye Gelen Dış Göç ve Sağlığa Etkileri. Türk Dünyası Uygulama Ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi, 2(2):37-45.
- Bahadır, H. ve Uçku, R. (2016). İzmir'in Bir Mahallesinde Yaşayan 6-17 Yaş Arasındaki Suriyeli Çocukların Çalışma Durumları ve Çalışma Durumlarını Etkileyen Etmenler. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3):117-124
- Barış, İ. Ve Boztilki, M. (2017). Refakatsiz Göçmen Çocuklar. Abulfez Suleymanov, Pelin Sonmez, Fatma Demirbas Unver, Selami Mete Akbaba (Ed.), International Migration and Children - Uluslararası Göç ve Çocuklar (s. 217-223). Londra.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, İ. Ve Baş, İ. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın ve Çocuk Yaşamına Etkisi. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(3): 1680-1693.
- Çakırer-Özservet, Y. (2015). Göçmen Çocukların Şehre Uyum ve Eğitim Politikası. Uluslararası Göç Ve Mülteci Uyum Sorununda Kamu Politikasının Rolü Paneli, Hatay.
- Çelik, N. ve Özpınar, S.(2017). Çocuklar ve Savaşın Sağlık Etkileri Bir Savaş Çocuğu Olmak. Cumhuriyet Medical Journal, 39(4):639-643.
- Çeri, V. ve Özer, Ü. (2018). Türkiye'deki Bir Sığınmacı Kampında Yaşayan Bir Grup Çocuk Ve Ergende Gözlenen Duygusal ve Davranışsal Sorunlar. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 19(4):419-426. doi: 10.5455/apd.285734

- Çeri, V., Beşer, C., Fiş, P. N. ve Arman, A. (2018). İstanbul'daki Mülteci Çocuklara Bakım Vermek Üzere Özelleşmiş Bir Çocuk Psikiyatri Ünitesinden Bulgular. Klinik Psikiyatri, 21: 113-121.
- Çiftçi, S., Değer, V. ve Ertem, M. (2018). Suriyeli Göçmenler ve Önemli Bir Üreme Sağlığı Sorunu Erken Yaş Gebelikleri. Göç Dergisi, Transnational Press London, 5(1):33-42,
- Düzkaaya, H. ve Yazıcı, E. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar Ve Gençler: Mevzuattan Uygulamaya Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Öneriler. Abulfez Suleymanov, Pelin Sonmez, Fatma Demirbaş Unver, Selami Mete Akbaba (Ed.), International Migration and Children - Uluslararası Göç ve Çocuklar (s. 35-38). Londra.
- Ekici, F. Y. (2015). Çocukların göçle birlikte yaşadıkları eğitim sorunları üzerine bir inceleme. Disiplinler Arası Göç Ve Göç Politikaları Sempozyumu, İstanbul, ss. 179-199.
- Erten, K. Z. ve Seviğ, Ü. (2018). Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden Göçle Gelen Ergenlerde Benlik Saygısını Yükseltme Programının Etkililiğinin Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 5(2):85-101.
- Geçkil, E. (2018). Göç ve Azınlık Grubu Aile Ve Çocuk. Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics, 4(2). 133-136.
- Geçkil, E., Aldem, M. ve Kaleci, E. (2017). Göçün Çocuk Sağlığına Etkisi. Journal of Human Sciences, 14(1):171-186.
- Gencer, T. H. (2017). Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi Ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(54):838-851.
- Gür, Ç., Dağışan, D., Bingöl, B., ve Bayramoğlu, G. (2018). KKTC Lefkoşa Surlariçi Bölgesinde Yaşayan 0-6 Yaş Çocuğu Olan Göçmen Anneler ve Çocuklarına Yönelik Nitel Bir Çalışma. Journal of History Culture and Art Research, 7(1):628-646. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1432.
- Harunoğulları M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. Göç Dergisi, 3(1): 29-63.
- Harunoğulları, M. ve Polat, (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadın ve Çocukların Göç Sürecindeki Yaşam Tecrübeleri: Kilis Şehri Örneği.
- Kağnıcı, Y. D. (2018). Suriyeli Mülteci Çocukların Kültürel Uyum Sürecinde Okul Psikolojik Danışmanlarına Düşen Rol Ve Sorumluluklar. Elementary Education Online, 2017; 16(4): 1768-1776.
- Kara, P. ve Nazik, E. (2018). Göçün Kadın ve Çocuk Sağlığına Etkisi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(2): 58 -69.
- Kararsu, a. M. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 36(2): 51-73.
- Karataş, H. ve Erdemir, F. (2018). Göçmen Çocukların Bakımında Pediatri Hemşiresinin Rol ve İşlevleri. Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics, 4(1):81-6.
- Kaya, Y. (2018). Göç Olgusunun Ergen Ruh Sağlığına Etkisi. Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi, 15 (2): 136-141
- Kıran, B., Bozkur, B. ve Kaya A. (2018). Investigation of Social Anxiety Level of Migrated and Not Migrated Secondary School Student. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 8(3), 2018, 623-644.
- Kireçdağ, N. (2017). Antakya'da Bir Alan Araştırmasına Dayalı Gözlemler: Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler. Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 29-35.
- Küçük, E. ve Çoban, N.(2017). Ülkemizde Suriyeli Göçmen Çocuklar: Risk Altında Bir Grup. Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics, ;3(3):157-64.

- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 14-1(27): 21-46.
- Lordoğlu, K. ve Aslan M. (2018). Görünmeyen göçmen çocukların işçiliği: Türkiye'deki Suriye'li çocuklar. Çalışma ve Toplum dergisi, 2:715-731.
- M. Gürkan. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15): 1426-1449.
- Nacar, E. ve Özer, A. (2017). Göçlerin Çocuk Sağlığına Etkileri. Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics, 3(1):36-40.
- Nasıroğlu, S. (2017). Mülteci Çocuklarda İhmal, İstismar ve Koruma Yolları. Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics; 3(3).
- Özdemir, A. ve Budak, F. (2017). Göçün Çocuk Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(2):212-223.
- Özdemir, H. (2017). Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitimi ve Dil Öğretiminin Önemi: Uluslararası Gönüllülük Esaslı Bir Proje Olarak "Paper Airplanes". 287-290.
- Petekaya, S., Erkol, Z. ve Büken B. (2017). Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(3): 191-194.
- Sağlam, H. İ. ve İlksen Kanbur, N. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 7(2), 310-323.
- Sakız H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi. Göç Dergisi, 3(1):65-81.
- Şahin, C. Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme (2014). G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2): 57-67.
- Şeker, D. B. ve Aslan, Z. (2015). Refugee Children in The Educational Process: An Social Psychological Assessment. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 8(1), 86-105.
- Topçuoğlu, R. A. (2014). Hayatı Değiştirmek İçin Yola Çıkanlar, Yola Çıkınca Değişen Hayatlar: Bir Müracaatçı Grubu Olarak Göçmen Çocuklar. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 25 (1): 89-108.
- Törüner, E. ve Büyükgönenç, L. (2017). Çocuk Sağlığı: Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Nobel Tıp Kitapevi, Ankara.
- Tunç, T. F. ve Doksöz Tümay. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Adaptasyon Sürecindeki Zorlukları. 4. Uluslararası Öğrenci Kongresi, Manisa, ss.91-96.
- Uzun M. E. ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 1(1): 72-83.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak S. (2016). Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. Göç dergisi, 3(2):75-99.
- Yılmaz, A. (2015). Uluslararası Göç ve Türkiye: Türkiye'deki Çocuk Göçmenler Ve Sığınmacı Ailelere Tanınan Haklar Ve Daha İyi Uygulamalar İçin Öneriler. Akademik Bakış Dergisi, 49: 475-493.
- <http://www.unhcr.org/tr/>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22688>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22735>
- <http://www.unhcr.org/tr/20155-millions-of-refugee-children-going-without-schooling-unhcr-report-shows.html>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22738>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22743>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=22747>
- <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32762>

<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32766>
<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32768>
<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32828>
<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32837>
<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32864>